

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
ІМЕНІ Б.Д. ГАВРИЛИШИНА
Кафедра іноземних мов
та інформаційно-комунікаційних технологій

**Матеріали і завдання
для самостійної роботи
з дисципліни
“Практикум з редагування текстів”**

Тернопіль
ЗУНУ
2025

Матеріали і завдання для самостійної роботи з дисципліни «Практикум з редагування текстів» / Укл.: Т.В. Юрчишин. Тернопіль: ЗУНУ, 2025. 46 с.

Рецензенти: *Н. О. Свистун*, кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови та
славістики Тернопільського
національного педагогічного
університету ім. В. Гнатюка
О. В. Кричківська, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри освітології і педагогіки
Західноукраїнського національного
університету

Відповідальна
за випуск: *Л. К. Крайняк*, кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов
та інформаційно-комунікаційних технологій

Матеріали та завдання призначені для використання студентами у процесі виконання самостійної роботи та підготовки до практичних завдань з дисципліни «Практикум з редагування текстів». Вони спрямовані на поглиблення знань, формування професійних навичок редагування та розвиток мовної компетентності студентів. Завдання допоможуть краще засвоїти теоретичний матеріал, удосконалити вміння аналізувати та виправляти різні типи текстів відповідно до норм сучасної української літературної мови.

Затверджено
на засіданні кафедри іноземних мов
та інформаційно-комунікаційних технологій ЗУНУ
(протокол № 9 від 18 квітня 2025 р.)

© Юрчишин Т.В. 2025

ВСТУП

Ця методична розробка містить добірку навчальних матеріалів і практичних завдань, спрямованих на вдосконалення навичок редагування текстів у межах дисципліни «Практикум з редагування текстів». Основна увага приділяється редагуванню лексичних і граматичних помилок, а також виправленню вживання елементів так званого суржику.

Запропоновані завдання сприяють формуванню мовної грамотності, критичного мислення та професійної редакторської уважності студентів-філологів. Мета розробки – сприяти підвищенню мовної грамотності студентів, сформувати в них професійні компетентності, необхідні для якісного редагування текстів різних типів.

Основні завдання методичної розробки:

- навчити виявляти та виправляти лексичні, граматичні й стилістичні помилки;
- ознайомити студентів із типологією мовленнєвих відхилень, зокрема суржику;
- розвинути вміння працювати з текстом відповідно до норм сучасної української мови;
- сформувати навички професійного мовного редагування в практичному контексті.

Матеріали практикуму орієнтовані на студентів філологічних спеціальностей, а також усіх, хто прагне поглибити свої знання з редагування й опанувати професійні підходи до роботи з текстом.

Тема 1. Уживання великої літери (окремі правила)

<i>З великої літери пишуться власні назви</i>	
<i>імена, по батькові, прізвища, псевдоніми, прізвиська людей</i>	Іван Франко, Леся Українка (Лариса Петрівна Косач), Данило Галицький, Нестор Літописець, Ярослав Мудрий; також: Кобзар (про Тараса Шевченка), Каменяр (про Івана Франка), АЛЕ: донжуан, меценат, рентген (загальні назви)
<i>клички свійських тварин, назви дійових осіб у художніх творах</i>	Рекс, Мурка, Гнідко, Дід Мороз (казковий персонаж); Вітер, Філософ (персонажі байки Г. Сковороди), Мавка
<i>назви божеств і міфологічних істот</i>	Господь, Бог, Мати Божа, Ісус Христос, Син Божий, Святий Дух, Будда, Артеміда, Либідь
<i>назви найвищих державних, урядових і міжнародних установ і посад</i>	Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Конституційний Суд України, Організація Об'єднаних Націй, Рада Безпеки, Президент України
<i>назви держав та автономних адміністративно-територіальних одиниць</i>	Соціалістична Республіка В'єтнам, Сполучені Штати Америки, Сумська область, Київський район, Слобожанщина
<i>географічні назви, крім слів море, острів, гора, озеро й под.</i>	Біловезька Пуща, Зелений Гай, Чорне море, Кримський півострів, мис Айя
<i>назви вулиць, проспектів, майданів, парків, залізничних, морських і под. шляхів, крім родових позначень</i>	вулиця Київська, проспект Перемоги, майдан Незалежності, Молодіжний парк, Одеська автострада
<i>назви груп або союзів держав і найвищих міжнародних організацій</i>	Європейський Союз, Європейське Економічне Співтовариство, Всесвітня Рада Миру, Організація Об'єднаних Націй
<i>астрономічні назви, крім родових позначень, назви сортів рослин у спеціальній літературі</i>	Чумацький Шлях, сузір'я Малої Ведмедиці, комета Галлея, Сніговий кальвіль, але антонівка, угорка (в загальному вжитку)
<i>З великої букви пишеться тільки перше слово</i>	
<i>у назвах державних, партійних,</i>	Національна гвардія і Збройні сили

<i>громадських установ і організацій, міністерств України й інших держав, а також найважливіших документів</i>	України, Національний банк і Міністерство фінансів України, Демократична партія України, Акт проголошення незалежності України
<i>у назвах установ місцевого значення</i>	Херсонський міський відділ народної освіти
<i>у назвах пам'яток архітектури, храмів, історичних епох, подій, знаменних дат, а також релігійних свят і постів</i> <i>АЛЕ є винятки: День Незалежності України, День Соборності України, День Конституції України</i>	Печерський монастир, Покровський собор, Вітчизняна війна, Новий рік, Великдень, Покрова, Різдво, Великий піст
<i>у повних назвах заводів, виробничих об'єднань, підприємств, наукових і навчальних закладів, кінотеатрів, парків, клубів і т.п.</i>	Харківський турбінний завод, Книжкова палата, Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, Державний музей українського образотворчого мистецтва
<i>у назвах орденів, відзнак, що складаються з кількох слів (крім родових)</i>	орден Дружби народів, орден Почесного легіону
З великої літери та в лапках пишуться	
<i>назви художніх, музичних творів, наукових праць, газет, журналів, історичних пам'яток</i>	поема «Енеїда», повість «Тіні забутих предків», опера «Запорожець за Дунаєм», пісня «Стоїть гора високая», журнал «Сучасник», «Руська правда» (з великої літери, але без лапок - назви культових книг: Апостол, Біблія, Євангеліє, Коран, Псалтир, Часослов)
<i>назви станцій, аеропортів</i>	станція метро «Арсенальна», аеропорт «Бориспіль» (але Київський вокзал)
<i>назви будинків відпочинку, пансіонатів, санаторіїв, дитячих таборів, готелів, кемпінгів, ресторанів, кав'ярень</i>	готель «Україна», табір «Лімниця», ресторан «Зустріч», пансіонат «Прибій»,
<i>назви літаків, автомобілів, тракторів та інших машин</i>	літак «Антей», автомобіль «Таврія», автобус «Турист», комбайн «Нива», трактор «Білорусь»

назви виробів, продуктів, що стали фірмовим або сортовим їх означенням	печиво «Столичне», газована вода «Миргородська», цукерки «Пташине молоко», шоколад «Рошен»
назви орденів, відзнак	медаль «За відвагу», орден «За заслуги», орден «За мужність», медаль «Захиснику Вітчизни» (але орден княгині Ольги, орден Держави)
<p>Увага! Назви сайтів, мереж, пошукових систем тощо без родового слова пишемо з малої букви (твіттер, гугл); назви з родовим словом пишемо з великої букви та в лапках (пошукова система «Гугл», енциклопедія «Вікіпедія», мережа «Фейсбук», системи обміну повідомленнями «Вайбер», «Телеграм»); найменування сайтів, ужиті як назви юридичних осіб, пишемо з великої букви та без лапок (РНБО ввела санкції проти Яндексy).</p>	

Вправа 1. Спишіть сполучення, розкриваючи дужки.

(Б,б)огоматір, (Б,б)іблія, (Р,р)іздво (Х,х)ристове, (Д,д)ень української (П,п)исемності та (М,м)ови, (П,п)олтавська битва, (Д,д)ень (У,у)чителя, (Ч,ч)орне море, (А,а)втономна (Р,р)еспубліка (К,к)рим, (П,п)оділля, (Є,є)вропейський (С,с)оюз, (К,к)абінет (М,м)іністрів України, (П,п)рикарпаття, (В,в)ерховна (Р,р)ада України, (К,к)онституція України, (П,п)резидент України, (Н,н)ародний артист, річка (П, п)івденний (Б,б)уг, комета (Г,г)аллея, (С,с)офійський (С,с)обор, (К,к)иєво-(П,п)ечерська (Л,л)авра, гора (Г,г)оверла, (С,с)вятий (М,м)иколай,(Ж,ж)ан-(Ж,ж)ак (Р,р)уссо, (Д,д)алекий (С,с)хід.

Вправа 2. Розкриваючи дужки, запишіть сполучення у дві колонки: 1) які пишуться в лапках; 2) які пишуться без лапок.

(п)івнічний (п)олюс, (д)онецька (о)бласть, (г)ора (г)оверла, (т)абір (л)ісова застава, (в)еликдень, (т)ихий (о)кеан, (а)еропорт (б)ориспіль, (с)тудія танцю (ф)ламенко, (п)очаївська (л)авра, (п)ечиво (а)ртемон, (к)інотеатр (з)ірочка, острів (х)ортиця, (м)ультфільм (р)усалонька, (с)вято (п)еремоги, (с)упермаркет (В,в)елика кишеня, сайт (о)стрів (з)нань, (д)ень (п)рав людини, (ф)абрика (с)віточ, (ж)урнал (с)віт (т)варин, (ч)еркащина, (с)узир'я (с)трілець, пароплав (м)рія, цукерки (п)ташине молоко, (о)зеро (с)вітязь.

Завдання в тестовій формі

1. Мовним нормам відповідає написання
 - А опера Тарас Бульба
 - Б Наддніпров'я
 - В нобелівська премія
 - Г Європейський союз
2. З великої літери треба писати лише перше слово у власній назві
 - А П(п)івнічна Б(б)уковина
 - Б З(з)олоті В(в)орота
 - В Є(є)вропейський С(с)оюз
 - Г П(п)резидент У(у)країни
 - Д В(в)олодимир В(в)еликий
3. З великої літери треба писати лише перше слово у власній назві
 - А П(п)івденне П(п)олісся
 - Б З(з)елений Г(г)ай
 - В З(з)ахідна У(у)країна
 - Г П(п)отсдамська К(к)онференція
4. З великої літери треба писати лише перше слово у власній назві
 - А С(с)офійський С(с)обор
 - Б М(м)ати Б(б)ожа
 - В С(с)вятий Д(д)ух
 - Г Р(р)іздво Х(х)ристове
 - Д С(с)вяте П(п)исьмо
5. У написанні якої власної назви допущена помилка
 - А місто Біла Церква
 - Б селище Нова маячка
 - В річка Суха Волноваха
 - Г село Веселий Гай
 - Д місто Кривий Ріг
6. Власну назву треба брати в лапки в усіх рядках, **ОКРІМ**
 - А хор Веселка
 - Б цукерки Дубок
 - В комета Галлея
 - Г вірш Любіть Україну
7. Власну назву треба брати в лапки в усіх рядках, **ОКРІМ**

- А пароплав Перемога
- Б собака Сірко
- В печиво Марія
- Г санаторій Моршин

8. Визначте назву посади, у якій кожне слово слід писати з великої літери

- А Р(р)ектор У(у)ніверситету
- Б П(п)резидент У(у)країни
- В С(с)пікер В(в)ерховної Р(р)ади
- Г Д(д)екан Ф(ф)акультету

9. Обидві власні назви треба писати в лапках у рядку

- А роман Собор, газета Наше слово
- Б озеро Байкал, кафе Бджілка
- В готель Київ, станція Фастів
- Г місто Херсон, казка Хо
- Д село Холодне, аптека Добрі ліки

10. Орфографічну помилку допущено в рядку

- А автомобіль «Волга», Чумацький Шлях
- Б Кривий Ріг, озеро Світязь
- В вулиця М. Драгоманова, річка Рось
- Г Конституція України, Велика ведмедиця

11. Орфографічну помилку допущено в рядку

- А республіка Білорусь, епоха Відродження
- Б Близький Схід, Сибір
- В титан Прометей, Прикарпаття
- Г Софійський собор, Зелені свята

12. З великої літери треба писати всі слова в рядку

- А К(к)вітка – О(о)снов'яненко, К(к)аменяр (назва професії)
- Б О(о)лена П(п)чілка, Ч(ч)умацький Ш(ш)лях (сузір'я)
- В Д(д)онжуан, У(у)країнець
- Г Д(д)он К(к)іхот, П(п)резидент Академії наук України

13. З великої літери треба писати всі слова в рядку

- А Н(н)овий Р(р)ік, У(у)країнська Н(н)ародна Р(р)еспубліка
- Б П(п)івденне П(п)олісся, К(к)ривий Р(р)іг
- В (М,м)айдан (Н,н)езалежності, З(з)елені С(с)вята
- Г (К,к)аменяр (про І.Франка), К(к)раїни З(з)аходу

14. З великої літери треба писати обидва слова в рядку

- А Р(р)еспубліка П(п)ольща

Б О(о)стрів Х(х)ортиця
В Г(г)етьман М(м)азепа
Г П(п)івострів К(к)рим

15. Вкажіть варіант, у якому власні назви написані неправильно
- А поема «Енеїда», газета "Галичина", журнал "Барвінок"
Б орден «Пошани», літопис «Самовидця», «Золоті ворота»
В пансіонат «Зоря», роман «Тронка», готель «Дніпро»
Г новела «Новина», цукерки «Білочка», медаль «За відвагу»
16. Вкажіть варіант, у якому всі слова пишуться з великої букви
- А О(о)стрів Х(х)ортиця, Д(д)алекий С(с)хід
Б Ц(ц)ентральна Р(р)ада, П(п)олярна З(з)ірка
В З(з)ахідна У(у)країна, С(с)ин Б(б)ожий
Г А(а)кадемія Н(н)аук У(у)країни, З(з)бройні С(с)или У(у)країни
17. Вкажіть варіант, у якому всі слова пишуться з великої букви
- А О(о)рден Д(д)ружби Н(н)ародів
Б Г(г)енеральний П(п)рокурор У(у)країни
В Д(д)ень Н(н)езалежності У(у)країни
Г С(с)узир'я В(в)еликого П(п)са
18. Вкажіть варіант, у якому всі слова пишуться з великої букви
- А О(о)рганізація О(о)б'єднаних Н(н)ацій
Б Н(н)аціональний Б(б)анк У(у)країни
В У(у)країнська Р(р)еспубліканська П(п)артія
Г Г(г)енеральний С(с)екретар ООН
19. Правил уживання великої літери дотримано в рядку
- А Міністерство Освіти України
Б Китайська Народна республіка
В Будинок Учителя
Г Святий Дух
20. Правил уживання великої літери дотримано в рядку
- А Європейське Економічне співтовариство
Б Марія-тереза
В Конституційний Суд
Г Львівський Палац одруження
21. Правил уживання великої літери та лапок дотримано в рядку
- А Львівська середня школа № 1 імені «Івана Франка»
Б Київський завод «Арсенал»
В Всеукраїнське Товариство «Просвіта»

Г Заповідник Асканія-Нова

22. Правил уживання великої літери та лапок дотримано в рядку
- А Вітер «Торнадо»
 - Б опера «Запорожець за дунаєм»
 - В орден «Пошани»
 - Г медаль «За відвагу»
23. Правил уживання великої літери дотримано в рядку
- А Народний артист України, зірка Альтаїр
 - Б курорти Півдня, шевченкіана
 - В Прем'єр-Міністр Канади, Лохвицький повіт
 - Г Син божий, Олександр Невський
24. Правил уживання великої літери дотримано в рядку
- А Володимир Великий, республіка Індія
 - Б Сухий яр (село), Лос-Анджелес
 - В проспект Дружби народів, Нова Гвінея
 - Г озеро Ільмень, Жовті води
25. Правил уживання великої літери дотримано в рядку
- А Данило Галицький, Східноєвропейська рівнина
 - Б Угорська республіка, Народний рух України
 - В українська Академія друкарства, Палац урочистих подій
 - Г Кривава неділя, Божа матір
26. Правил уживання великої літери порушено в рядку
- А станція метро «Олімпійська», священний Коран
 - Б північна Буковина, доба ренесансу
 - В видавництво «Глобус», Великдень
 - Г День Конституції, майдан Свободи
27. Правил уживання великої літери порушено в рядку
- А Гельсінська спілка, Міжнародна асоціація українців
 - Б Прикарпаття, Південно-Західна залізниця
 - В Покрова, Вітчизняна війна
 - Г Конституційний суд України, Свято перемоги
28. Правил уживання великої літери порушено в рядку
- А Франкфурт-На-Майні, мис капітана Джеральда
 - Б Північна Буковина, Міністр освіти і науки України
 - В Зелений Гай, Всесвітній форум українців
 - Г Льодове побоїще, сесія Київської обласної ради
29. Правил уживання великої літери та лапок порушено в рядку

- А Потсдамська угода, медаль «За бойові заслуги»
 Б цукерки «Пташине молоко», Золоті ворота
 В Лютнева революція, пісня «Стоїть гора високая»
 Г пансіонат Здоров'я, Андріївська Церква
30. Правил уживання великої літери та лапок порушено в рядку
 А Національний банк України, магазин «Роксолана»
 Б аеропорт Бориспіль, Міжнародний Жіночий день
 В орден Незалежності, товариство «Поліграфкнига»
 Г стадіон «Динамо», Всесвітня Рада Миру
31. Правил уживання великої літери та лапок порушено в рядку
 А туманність Андромеди, шахта «Вітка-Глибока»
 Б Третьяковська галерея, підручник «Історія України»
 В Будинок відпочинку «Зоря», Великий Піст
 Г Версальський мир, Акт проголошення незалежності України
32. Вкажіть речення, у якому виділене слово слід писати з великої букви
 А І на оновленій землі врага не буде, супостата (Т. Шевченко)
 Б Я син землі, що родить хліб і мрію (Д. Павличко)
 В О земле, велетнів роди! (П. Тичина)
 Г Період обертання землі навколо своєї осі становить 24 години
33. Вкажіть речення, у якому виділене слово слід писати з великої букви
 А Любіть Україну, як сонце, любіть... (В.Сосюра)
 Б Земля разом з вісьма іншими планетами обертається навколо сонця.
 В Вдень пригріло сонце, почалася відлига (О.Донченко)
 Г Взимку сонце світить, та не гріє. (Народна творчість)
34. Виділене слово треба писати з малої літери в реченні
 А Зупиняємося на піщаному березі проти (Ч,ч)ернечої гори...
 (М. Чабановський).
 Б Чумацький (В,в)із з-над рідного двора за хату котиться спроквола.
 В Чумацький (Ш,ш)лях сріблиться в небесах.
 Г Сонце сміється, немов (А,а)рхімед, перевертаючи землю на осінь.
35. Прочитайте речення (цифри в дужках позначають наступну власну назву).
 Назва терміна (1)«бароко» походить від португальського «перола барокка», що перекладається як «перлина вигадливої форми». Кращі будівлі цього стилю: (2)Версальський палац поблизу Парижа, (3)Зимовий палац у СанктПетербурзі,(4) андріївська церква, (5)Маріїнський палац, Брама Заборовського у Києві.

Помилку допущено в написанні власної назви, позначеної цифрою

- А 1
- Б 2
- В 3
- Г 4
- Д 5

36. Установіть відповідність між правописом та групами сполучень слів

Правопис

1. Власна назва в лапках
2. Кожне слово з великої літери
3. Перше слово з великої літери
4. Загальні назви з малої літери

Сполучення слів

А (р)имська імперія, (в)ітчизняна війна, (в)еликий піст

Б (н)ародний артист, (д)октор наук, (р)ектор (у)ніверситету

В (о)рден (м)ати-героїня, (п)ароплав (с)агайдачний, (ц)укерки (а)ркадія

Г (т)абір (л)імниця, (г)ельсінкська спілка, (з)елений (г)ай

Д (к)онституційний (с)уд (у)країни, (є)ропейський (с)оюз, (к)ривий (р)іг

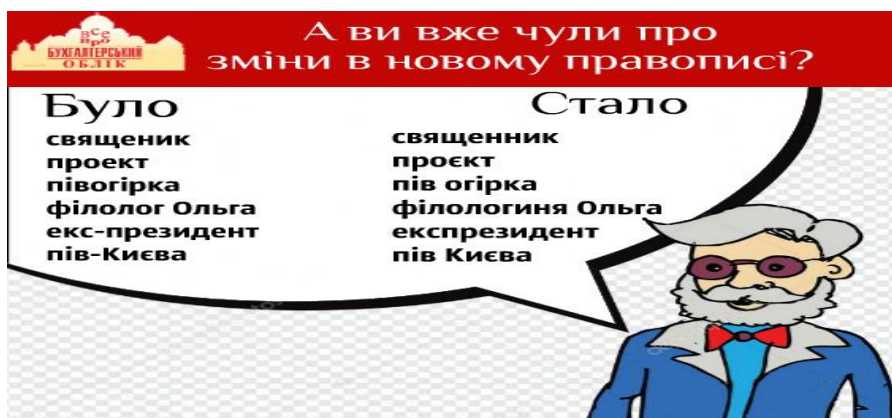
Інтерактивні вправи:

<https://wordwall.net/pl/resource/29024874>

<https://wordwall.net/pl/resource/46698696>

Тема 2

Основні новації правопису

1. Слово *пів* у розумінні «половина» тепер пишеться ОКРЕМО: *пів віку, пів дороги, пів яблука.*

Цим встановлено одне правило написання замість трьох (раніше у різних випадках *пів* писалося разом, через дефіс і з апострофом).

Разом з «*пів*» і «*напів*» писатимуться лише ті слова, що виражають єдине поняття: «*півострів*», «*півзахист*», «*півкуля*» або «*півоберт*», «*напівдитина*».

2. Уникаючи подвійної йотації, пишемо *фое, Гоя, Мая* (замість *фойє, Гойя, Майя* та подібне).

3. Нарешті виправлено помилку в написанні слова *проект* (із похідними), як *об'єкт, суб'єкт, траєкторія* (замість теперішнього невмотивованого *проект*).

4. Слово *священник* тепер пишеться з двома літерами -н – (замість колишнього *священик*).

5. Ім'я *Ігор* як іменник м'якої групи в кличному відмінку має закінчення -ю: *Ігорю!* (як *кобзарю!, лікарю!*), а не поширене досі неправильне *Ігоре!*

6. Затверджено правила утворення фемінітивів - за допомогою суфіксів **-к, -иц(я), -ин(я)** та **-ес**. Наприклад, *авторка, дизайнерка, директорка, редакторка, деканеса, філологиня, виконавиця*.

При утворенні фемінітивів варто послуговуватися таким простим правилом: - якщо можемо утворити слово за допомогою суфікса **-к-**, то утворюємо; - якщо з **-к-** не вдається (наприклад, *фахівець, ворог, службовець*), тоді вдаємось до **-ин-** (*фахівчиня, ворогиня*) чи **-иц-** (*службовиця*). Деякі суфікси можуть утворювати варіанти фемінітивів з однаковим лексичним значенням: *акторка* і *актриса, водійка* і *водійчиня, мовознавиця* і *мовознавчиня*.

Як утворювати фемінітиви

Маскулінитив (слово чоловічого роду)	Фемінітив (слово жіночого роду)
більшість основ: <i>автор, депутат, дизайнер, директор, доцент, лідер, прем'єр, редактор, співак, студент, учитель, фігурист</i>	додаємо суфікс -к- : <i>авторка, депутатка, дизайнерка, директорка, доцентка, лідерка, прем'єрка, редакторка, співачка, студентка, учителька, фігуристка</i>
основа на -ник та -ень : <i>вершник, засновник, керівник, очільник, речник, рятувальник; учень</i>	додаємо суфікс -иц- : <i>вершниця, засновниця, керівниця, очільниця, речниця, рятувальниця; учениця;</i>
основа -ець : <i>виконавець, переможець, підприємець, посадовець, службовець</i>	<i>виконавиця, переможниця, підприємниця, посадовиця, службовиця</i>
основа на -ець : <i>виборець, плавець, фахівець</i>	додаємо суфікс -ин- : <i>виборчиня, плавчиня, фахівчиня;</i>
основа на приголосний: <i>майстер, філолог; бойко, лемко</i>	<i>майстриня, філологиня; бойкиня, лемкиня</i>
іншомовна основа: <i>барон, дякон, поет пілот</i>	додаємо суфікс -ес- : <i>баронеса, дяконеса, поетеса, пілотеса.</i>

7. В антропонімах літеру g рекомендують передавати через г, а h через Г.

Але водночас тут спостерігається подвійне написання: *Гарсія і Гарсія, Гегель і Гетель, Гете і Гете, Гуллівер і Гуллівер* і под.

8. У словах грецького походження th у переважній більшості випадків передаємо літерою т: *антологія, бібліотека, естетика, математика, ритм, тромб, Прометей, Текля, Тесей, Бористен, Термоніли* й под.

Там, де під впливом російської мови цей звук позначений літерою ф, можна писати і так, і так: *анафема й анатема, дифірамб і дитирамб, ефір і етер, кафедра й катедра, міф і міт, Афіни й Атени, Голгофа й Голгота* тощо.

9. У запозиченнях із грецької та латинської мов також запровадили подвійне написання: *аудиторія і авдиторія, аудієнція і авдієнція, лауреат і лавреат, пауза і павза, фауна і фавна.*

10. Іменники третьої відміни, що закінчуються на -ть із попереднім приголосним, а також іменники кров, любов, осінь, сіль, Русь, Білорусь у родовому відмінку однини мають закінчення -і або -и.

Отже, тепер можна писати: *безкрайності й безкрайности, меншості й меншости, свіжості й свіжости* тощо.

11. Новий правопис пропонує слова з першими іноземними частками писати разом: *попмузика, вебсторінка, пресконференція, експрезидент* (раніше їх писали через дефіс). АЛЕ: Якщо такі іншомовні компоненти

приєднані до власного імені, то їх пишемо з дефісом: **веб-API, пан-Європа, псевдо-Фауст**. Ті складні іменники з першою складовою *віце-, екс-, лейб-, обер-, штабс-, унтер-*, які раніше писалися з дефісом, тепер пишуться разом: віцепрем'єр, унтерофіцер, але **контр-адмірал** за традицією зберігає написання з дефісом.

12. Складені назви інформаційних агентств тепер варто писати без лапок: Інформаційне агентство Главком, агентство Франс Пресс (замість інформаційне агентство «Главком», агентство «Франс Пресс»).

Вправа 1. Від поданих іменників утворіть фемінітиви :

Репортер –	Офіцер –
Філолог –	Адвокат –
Аудитор –	Дослідник –
Член –	Інспектор –
Поет –	Керівник –
Видавець–	Лідер –
Клоун –	Урядовець –
Майстер –	Діяч –

Вправа 2. Перепишіть слова, знімаючи скісну риску або дужки:

Пів/віку, пів/огірка, пів/Венери, пів/оберт, пів/ями, пів/ніч, напів/дитина, напів/забуте, пів/до/восьмої, пів/аркуш. Пів(України), пів(юрти), пів(Житомира), пів(острів), пів(аркуша), пів(ящика), пів(аркуш), пів(Європи), пів(коло), пів(Києва), пів(зошита), пів(ядра), пів(яблука), пів(басейна), пів(куля), пів(хвилини), пів(хати), пів(міста), пів(день), пів(відра), пів(вагона), пів(оберт), пів(літра), пів(Львова), пів(олівця), пів(життя), пів(лимона), пів(яхти).

Вправа 3. Замініть подані словосполучення одним словом з частинкою «пів».

Нагадайте правопис слів з пів-.

1. Одна друга аркуша.
2. Половина Ялти.
3. Одна друга квартири.
4. Половина Азії.
5. Одна друга доріжки.
6. Половина ящика.
7. Половина огірка.

Вправа 4. Спишіть речення, розкриваючи дужки.

Перевалило за (пів) ніч, а співи не вщухли. (Пів) неба закривала сиза хмара. Вони встигли вже перепливти (пів) озера. (Пів) дня йшов дощ. Ця звістка облетіла вже (пів) Києва. На столі стояв (полу) мисок. (Пів) озера укрит густий туман.

Вправа 5. Перепишіть слова, знімаючи скісну риску:

Авіа/пошта, аеро/порт, гідро/масаж, фото/модель, теле/шоу, псевдо/Шопен, диско/тека, авто/стоп, радіо/станція, вело/мото/спорт, екс/Югославія.

Вправа 6. Перепишіть, знімаючи ризики.

1. Війна – це завжди анти/культура, анти/духовність. 2. І кипів теле/граф од тривог, як казан. Теле/тайп заливався кулеметом. 3. Прокладають путь сувору молоді воїни на чолі з контр/адміралом. 4. Розкраюють небо навпіл блискавки фото/спалахів. 5. Електричок кіно/стрічки ген за гаєм миготять. 6. І кричить вся пан/Європа: «Що у вас там діється?!».

Вправа 7. Попрацюйте в ролі коректора. Прочитайте слова, запишіть їх, виправивши допущені помилки (де потрібно).

Феєрбах, Соєр, фойє, проект, конвеєр, Савоєя, Хайям, Ісає, секвоєя, плеєда, флайєр, Маєр, Рамбуєє, суб'єкт, Майєя.

Вправа 8. Перепишіть речення. Визначте і виправте слова, що пов'язані зі змінами у новому українському правописі.

Дзвінки феєрверки іскор зриваються над ковшами із сталлю. (Ю.Бедзик).
Десь грає він [Арсен] зараз в душному, переповненому фойє кінотеатру. (Л.Дмитерко).
Цегляну стіну мурував Карпо Чумає, а доєрки з Яриною подавали йому конвеєром цеглу. (В.Кучєр).
Он Бєккі не сміяєся так з Тома Соєєра, хоч той потраєляв у куди складніші перєпалки. (М.Чабанівський).
Ви ж перший доручили мені скласти проект нашого велєтня-санаторію. (О.Корнійчук).

Вправа 9. Вставте пропущені літери

Сто...гольм – столиця і найбільше місто Швеції на східному узбережжі озера Меларєн. Чєрлз Ді...єнс – майєтер мієського пейзажу у творі «Вулиці. Вєчір». Вільєам Те...єрєй – анєлійський письменник-сатирик, майєтер реалієтичного роману. Майєкл Дє...єсон – американський співаєк, кіноактор, автор пієсєнь, який доєяєг міжнародної популярності у вієці дванаєдцяти років як солієт дитяєчого гурту « П'єтїрка Дє...єсонів». Протєяжність Ма...єєнзі, найбільшої рієчки в Канаєді, 1738 кілоєтєрів.

Увага! Подвоєння **КК** слід писати в іменах шотландського походження з першим компонентом яких є (Маєє -) (Мєє -)

Вправа 10. Складіть повідомлення про вживання слів іншомовного походження в нашій мові «За і проти».

Інтерактивні вправи

<https://learningapps.org/7792412>

<https://ukr-mova.in.ua/exercises/orfografiya/novuj-pravopus>

Тема 3. Відмінювання кількісних числівників

Типи відмінювання	Числівники
I тип	числівник <i>один, одне, одна, одні (1)</i> ; відмінюються як прикметники твердої групи
II тип	власне кількісні: <i>два, три, чотири (2, 3, 4), обидва, кілька, багато</i> ; збірні: <i>двоє, троє, четверо, п'ятеро, ... десятеро... (2 – 20 і 30)</i> ; займенники <i>скільки і стільки</i> ;
III тип	власне кількісні від <i>п'яти (5)</i> до <i>вісімдесяти (80)</i> (крім <i>сорока (40)</i>), <i>кільканадцять, кількадесят</i> (числівники цього типу можуть також відмінюватися, як і збірні числівники II типу);
IV тип	числівники <i>сорок, дев'яносто, сто (40, 90, 100)</i> ;
V тип	числівники від <i>двохсот (200)</i> до <i>дев'ятисот (900)</i> , а також <i>кількасот</i> ;
VI тип	числівники <i>тисяча, мільйон, мільярд</i> ;
VII тип	дробові числівники: <i>одна сьома, вісім десятих</i> .

Числівник **I типу** *один* змінюється за родами, числами й відмінками, як займенник *той*.

Н.	<i>один, одне</i>	<i>одна</i>	<i>одні</i>
Р.	<i>одного</i>	<i>однієї, одної</i>	<i>одних</i>
Д.	<i>одному</i>	<i>одній</i>	<i>одним</i>
Зн.	<i>один, одного</i>	<i>одну</i>	<i>одні, одних</i>
Ор.	<i>одним</i>	<i>однією, одною</i>	<i>одними</i>
М. (на)	<i>одному, одним</i>	<i>одній</i>	<i>одних</i>

2. За **II типом** відмінюються числівники *два, обидва, три, чотири, кілька, багато, усі збірні (двоє, троє, четверо, п'ятеро...)* та займенники *скільки і стільки*. Причому в непрямих відмінках числівник *обидва* втрачає частину **-два**, а збірні — суфікс **-еро**.

Н.	<i>два, дві/двоє</i>	<i>три/троє</i>	<i>обидва, обидві</i>	<i>п'ятеро</i>
Р.	<i>двох</i>	<i>трьох</i>	<i>обох</i>	<i>п'ятьох</i>
Д.	<i>двом</i>	<i>трьом</i>	<i>обом</i>	<i>п'ятьом</i>

Зн.	Як у називному або родовому відмінку			
Ор.	<i>двома</i>	<i>трьома</i>	<i>обома</i>	<i>п'ятьма/п'ятьома</i>
М. (на)	<i>двох</i>	<i>трьох</i>	<i>обох</i>	<i>п'ятьох</i>

3. За III типом відмінюються числівники

від *п'яти* до *вісімдесяти* (крім *сорока*), *кільканадцять*, *кількадесят*. У складних числівниках цього типу (*п'ятдесят* — *вісімдесят*) відмінюється лише друга частина. В основах числівників *шість*, *сім*, *вісім* чергуються голосні.

Н.	<i>шість</i>	<i>сім</i>	<i>вісім</i>	<i>п'ятдесят</i>
Р.	<i>шести</i>	<i>семи</i>	<i>восьми</i>	<i>п'ятдесяти</i>
Д.	<i>шести</i>	<i>семи</i>	<i>восьми</i>	<i>п'ятдесяти</i>
Зн.	Як у називному відмінку			
Ор.	<i>шістьма</i>	<i>сьома</i>	<i>вісьма</i>	<i>п'ятдесятьма</i>
М. (на)	<i>шести</i>	<i>семи</i>	<i>восьми</i>	<i>п'ятдесяти</i>

Ці числівники в непрямих відмінках мають однакове закінчення **-и**, тільки в орудному — **-ма**.

4. За IV типом відмінюються числівники *сорок*, *дев'яносто*, *сто*. Ці числівники в усіх відмінках, крім називного і знахідного, мають однакове закінчення **-а**: *до сорока днів*, *сорока робітникам*, *з дев'яноста учнями*, *на ста сторінках*.

Приклад:

Н. в.	сорок	дев'яносто	сто (днів)
Р. в.	сорока	дев'яноста	ста (днів)
Д. в.	сорока	дев'яноста	ста (дням)
З. в.	сорок	дев'яносто	сто (днів)
Ор. в.	сорока	дев'яноста	ста (днями)
М. в.	(на) сорока	дев'яноста	ста (днях)

5. За V типом відмінюються числівники від *двохсот* до *дев'ятисот*, а також *кількасот*. У цих числівниках змінюються обидві частини: перша — як відповідний числівник II або III типу, а друга — як іменник *місто* в множині. Пишуться вони разом.

Н.	<i>три міста</i>	<i>триста</i>	<i>п'ять міст</i>	<i>п'ятсот</i>
Р.	<i>трьох міст</i>	<i>трьохсот</i>	<i>п'яти міст</i>	<i>п'ятисот</i>
Д.	<i>трьом містам</i>	<i>трьомстам</i>	<i>п'яти містам</i>	<i>п'ятистам</i>
Зн.	Як у називному відмінку			

Ор.	<i>трьома містами</i>	<i>трьомастами</i>	<i>п'ятьма містами</i>	<i>п'ятьмастами</i>
М. (у)	<i>трьох містах</i>	<i>трьохстах</i>	<i>п'яти містах</i>	<i>п'ятистах</i>

6. Числівники **VI** типу *тисяча, мільйон, мільярд* відмінюються, як іменники відповідної відміни і групи .

Н.	<i>тисяча</i>	<i>тисячі</i>	<i>мільйон</i>	<i>мільйони</i>
Р.	<i>тисячі</i>	<i>тисяч</i>	<i>мільйона</i>	<i>мільйонів</i>
Д.	<i>тисячі</i>	<i>тисячам</i>	<i>мільйону</i>	<i>мільйонам</i>
Зн.	<i>тисячу</i>	<i>тисячі</i>	<i>мільйон</i>	<i>мільйони</i>
Ор.	<i>тисячею</i>	<i>тисячами</i>	<i>мільйоном</i>	<i>мільйонами</i>
М. (у)	<i>тисячі</i>	<i>тисячах</i>	<i>мільйоні</i>	<i>мільйонах</i>

7. У дробових числівниках (**VII** тип) перша частина (чисельник) відмінюється, як власне кількісний числівник, а друга (знаменник) — як порядковий (при цьому пропускаємо слово *частина* після назви знаменника).

Н.	<i>одна сьома</i>	<i>три сьомі</i>	<i>вісім десятих</i>
Р.	<i>однієї сьомої</i>	<i>трьох сьомих</i>	<i>восьми десятих</i>
Д.	<i>одній сьомій</i>	<i>трьом сьомим</i>	<i>восьми десятим</i>
Зн.	<i>одну сьому</i>	Як у називному відмінку	
Ор.	<i>однією сьомою</i>	<i>трьома сьомими</i>	<i>вісьма десятими</i>
М. (на)	<i>одній сьомій</i>	<i>трьох сьомих</i>	<i>восьми десятих</i>

Порядкові числівники, що мають закінчення **-ий**, відмінюються як прикметники твердої групи: *перший (перша, перше), другий, двадцятий, сотий, тисячний, мільйонний*; числівник *третій (третья, третье)* відмінюється як прикметник м'якої групи .

У **складених кількісних** числівників відмінюються всі складові частини: *двісті тридцять шість — двохсот тридцяти шести*.

У **складених порядкових** числівників відмінюється лише останній компонент: *двісті тридцять шостий — двісті тридцять шостого*.

ПАРАЛЕЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ВІДМІНКОВИХ ФОРМ ЧИСЛА

п'ять-двадцять (+тридцять) – мають паралельні форми

Н сім
Р семи / сімох
Д семи / сімом
З сім / сімох (неістота-істота)
О сьома / сімома
М на семи / на сімох

п'ятдесят-вісімдесят – відмінюється **ЛИШЕ ДРУГА ЧАСТИНА**; також мають паралельні форми

Н сімдесят
Р сімдесяти / сімдесятьох
Д сімдесяти / сімдесятьом
З сімдесят / сімдесятьох (неістота-істота)
О сімдесятьма / сімдесятьома
М на сімдесяти / на сімдесятьох

● Тобто тут **помилкою** будуть вважатися форми типу **ШЕСТИ**десяти (шістдесяти).

двісті-дев'ятсот – відмінюються **ОБИДВІ** частини; **немає паралельних закінчень**

Н двісті
Р двохсот ——— зверніть увагу, у Р.в. завжди буде **СОТ**
Д двомстам
З двісті
О двомастами
М на двохстах ——— пам'ятайте, що в М.в. має бути **Х**

● **ВАЖЛИВО:** 500-900 у першій частині в Р, Д, М відмінках матимуть - **И** (Р.в. п'ят**И**сот, Д.в. шест**И**стам, М.в. сем**И**стах).

О.в. варто запам'ятати паралельні форми:

п'ятьмастами / п'ятьомастами, шістьмастами / шістьомастами, сьомастами / сімомастами; вісьмастами / вісьмомастами, дев'ятьмастами /

дев'ятьомастами.

Інтерактивні вправи

<https://wordwall.net/uk/resource/1817243>

<https://wordwall.net/uk/resource/6039992>

<https://wordwall.net/uk/resource/35833415>

Тема 4. Правопис прислівників

1. Разом пишемо:

1) прислівники, утворені сполученням **прийменника з прислівником**: *відніні, відтепер, доніні, дотепер, бага́то, задóвго, занáдто, наба́гато, наві́чно, надалі, надóвго, наза́вжди, назо́всім, на́скрізь, наспра́вді, невтямкі́, негара́зд, ота́к, ота́м, оту́т, повсю́ди, подéкуди, позавчóра, позáторік, потрóху, утрі́чі.*

Примітка. Від таких прислівників потрібно **відрізнити сполучення прийменників із незмінюваними словами, уживаними зі значенням іменника**. Такі сполучення пишемо окремо: *від сьогодні, до завтра, на завтра, на потім* (пор. *не відкладайте цього до завтра, на завтра, на потім*); *за багато* (пор.: *забагато гуляєш і за багато років уперше приїхав*), *на багато, на добраніч, на ура*;

2) прислівники, утворені сполученням **прийменника з іменником**: *бéзвісти, вбі́к (убі́к), вв́ечері (ув́ечері), вво́лю (увóлю), вго́лос (угóлос), вгорі́ (угорі́), вгору́ (угору́), вдень (удень), взі́мку (узі́мку), взнакі́ (узнакі́), вниз (уні́з), відрáзу, вкрай (укра́й), вкú́пі (укú́пі), влад (ула́д), влі́тку (улі́тку), внизу́ (унизу́), вночі́ (уночі́), восені́, впень (упень), вперéд (уперéд), впо́перек (упо́перек), впо́ру (упо́ру), враз (ура́з), вранці́ (уранці́), вре́шті (урéшті);*

3) прислівники, утворені сполученням **прийменника з віддієслівним коренем**: *впа́м'ятку (упа́м'ятку), вперéмиш (уперéмиш), вплав (упла́в), вплач (упла́ч), врозки́д (урóзкид), врозлі́т (урóзліт), врозси́п (урóзсип), врозті́ч (урóзтіч), наві́літ, навідлі́г, навідрі́з, наза́хват, наздога́д, назу́стріч, наперебі́й, наперéваги, навперевáги, наперекі́р, наперері́з, напідні́тку, напока́з, напо́хваті, напро́лом, напропа́ле, наро́зхват, наско́ком, наспі́х;*

4) прислівники, утворені сполученням **прийменника з коротким (нечленним) прикметником**: *відда́вна, востáннє, вру́чну (уру́чну), до́гола, допі́зна, заві́дна, замо́лоду, за́ново, затéмна, звíсока, зга́рячу, злéгка, злі́ва, знóву, зрідка, напéвне, на́різно, нашивидку́, поблизу́, помáлу, спóвна, спрóста, сп'яну́;*

5) прислівники, утворені сполученням **прийменника та числівника**: *вдво́є (удво́є), втрóє (утрóє), вчéтверо (учéтверо) і т. д.; вперше (уперше), вдру́ге*

(удру́ге), втрéте (утрéте) і т. д.; на́двоє, на́троє, начéтверо і т. д.; удво́х, утрьо́х, учотирьо́х і т. д.; водно́, заодно́, пооді́нці, спéршу;

6) прислівники, утворені сполученням **прийменника із займенником**: *внічию́ (унічию́), вті́м (уті́м), наві́що, на́що, передусі́м, почі́м, почо́му, але: до чо́го, за ві́що, за що́ та ін. в ролі додатків*;

7) прислівники, утворені сполученням **кількох прийменників з основою слова будь-якої частини мови**: *вдо́світа (удо́світа), вподо́вж (уподо́вж), завбі́льшки, завгли́бки, завдо́вжки, завто́вишки, завча́су, завши́ршки, знадо́ру, навздогі́н, на́взнак, навкі́дьки, навко́ло*.

8) складні прислівники, утворені з **кількох основ (із прийменником чи без нього)**: *босо́ніж, водно́сталь, лівору́ч, мимово́лі, мимої́здом, мимохі́дь, мимохі́ть, насáмперед, нащéseрце, нашивидку́руч, обо́біч, обі́руч, очеви́дно, повсякча́с, правору́ч, привселю́дно, самохі́ть, стрі́мголо́в, тимчасо́во, чимду́ж, чимра́з*;

9) прислівники, утворені поєднанням **словотворчих часток **аби-, ані-, де-, чи-, що-, як-**** зі словом будь-якої частини мови: *аби́куди, аби́як; аніскі́льки, анітелéнь, анітро́хи, анічичі́рк, анія́к; деда́лі, де́інде, де́коли, де́куди; чима́ло; щовéчора, щогоді́ни, щода́лі, щодéнно, щодня́, щоду́ху*.

Примітка. Потрібно відрізнити прислівники, утворені з прийменників або часток і слів різних частин мови (їх пишемо разом), від прийменників або часток та іменників, прикметників, займенників, прислівників, що зберігають у реченні свої функції як окремі частини мови (їх пишемо окремо). Пор.:

*Він повернув **убік** і Хтось ударив спортсмена у **бік**. Спочатку* було слово і *З початку* розмови вони зрозуміли вашу думку. *Прочитай віри **напам'ять** і На пам'ять* він подарував мені книжку. *Усередині* щось дуже заболіло і *Це правило шукай у **середині** розділу. Хлопці домовилися йти **вкупі** до міста і У купі* піску гралися діти.

2. **Окремо** пишемо:

1) прислівникові сполуки, що складаються з **прийменника та іменника, у яких іменник звичайно зберігає своє конкретне лексичне значення й граматичну форму**, особливо коли між прийменником і поєднаним із ним іменником можливе означення, виражене прикметником, займенником, числівником: *без відо́ма, без жа́лю, без кінця́, без кінця́-кра́ю, без кра́ю, без ла́ду, без лі́ку, без меті́, без на́міру, без пуття́, без слі́ду, без смаку́, без су́мніву, без уга́ву, без упі́ну, без че́рги, в (у) за́тишку, в (у) нагоро́ду, в (у) но́гу, в о́бмін, в обрі́з, в (у) по́зику, в (у) ці́лості, до бі́са, до вподо́би, до гу́рту*;

2) словосполуки, що мають значення прислівників і складаються з двох іменників (зрідка — займенників, числівників) та одного або двох прийменників: *від ранку до вечора, день у день, з боку на бік, з дня на день, один в один, раз у раз, рік у рік, сам на сам, час від часу*;

3) словосполуки, що виконують у реченні функцію прислівника і утворені з узгоджуваного прикметника (числівника, займенника) та іменника: *другого дня, темної ночі, тим разом, тим часом*;

4) прислівники, утворені сполученням прийменника **по** зі збірним числівником: *по двоє, по троє, по четверо*.

3. З дефісом пишемо:

1) прислівники, утворені від прикметників і займенників за допомогою прийменника-префікса **по** та суфіксів **-ому** або **-(к)и**, зрідка — **-(ч)и, -(ж)и**: *по-батьківському, по-бойовому, по-брatньому, по-господарському, по-іншому, по-козачьому, по-нашому, по-своєму, по-сусідському, по-українському, по-християнському; по-батьківськи, по-брatерськи, по-господарськи, по-людськи, по-сусідськи, по-українськи; по-заячи, по-ведмежи; також по-латині*.

Примітка 1. У прислівниках такого зразка, утворених від складних прикметників, що їх пишемо з дефісом, дефіс ставимо **тільки після по-**: *по-соціалдемократичному, по-генералгубернаторському*.

Примітка 2. Прийменник **по** пишемо окремо від форми місцевого відмінка іменника батько: *по батькові*;

2) прислівники, утворені за допомогою прийменника-префікса **по** від порядкових числівників: *по-перше, по-друге, по-третє* і т. д.;

3) **неозначені прислівники**, що мають у своєму складі словотворчі частки **будь-, -будь, -небудь, казна-, -то, хтозна-**: *будь-де, будь-коли, будь-куди; коли-будь, куди-будь; де-небудь, коли-небудь, куди-небудь, як-небудь; казна-де, казна-коли; абі-то, десь-то, так-то; хтозна-де, хтозна-як*;

4) складні прислівники, утворені з двох прислівників: *вряді-годи, десь-інде, десь-інколи, сяк-так та ін.*;

5) складні прислівники, утворені **повторенням слова або основи** без службових слів чи зі службовими словами між ними: *далеко-далеко, ледве-ледве, ось-ось, тихо-тихо; будь-що-будь, віч-на-віч, всього-на-всього, де-не-де, коли-не-коли, пліч-о-пліч, хоч-не-хоч, як-не-як; Але: раз у раз, рік у рік, день у день*.

6) прислівники **термінологічного** характеру за традицією: *де-факто, де-юре*.

Вправа 1*. Перепишіть, розкриваючи дужки.

1. Ми (по) новому розумієм світ, (по) іншому і любимо, і страждаємо (А.Малишко). 2. (Від) давна сміливості й одвазі шумить по всесвіту хвала (М. Рильський). 3. (По) моєму, кожна людина мусить хоч раз коли (небудь) сягнути свого зеніту (О. Гончар). 4. Яка ціна за день, (по) пустому прожитий? (О. Гончар). 5. Коні зняли з місця і нешвидко побрели (по) глибокому снігу (М. Коцюбинський). 7. Серце заскімлило, глухо, (по) вовчи (Б.Олійник). 8. Лине (з) далеку дівочий спів (О. Довженко). 9. Але вже коли я за що візьмусь, то буде (по) моєму (Ю. Збанацький). 10. День був погожий, (по) осі(н,нн)ьому променистий (З. Тулуб). 11. І (по) заячому сліду інколи знаходять ведмедя (Нар. тв.). 12. У нас усе (по) просту, (по) домашньому (І. Франко). 13. Кожен вишукував товариша (по) своєму пір'ю: пани віталися тільки до панів, купці - до купців (Панас Мирний). 14. Трясе цап бороду, бо так звук (за) молоду (Нар. тв.).

Вправа 2*. Перепишіть, розкриваючи дужки.

1. Краю мій! Люблю я тебе (в) день і (в) ночі, (в) ранці (в) вечері і не знаю краю своєї любові (Панас Мирний). 2. Не народилася і не народиться та сила, щоб наш народ (на)вколішки поставила (М. Стельмах). 3. Любіть Україну (у) сні й (на) яву, вишневу свою Україну, красу її, вічно живу і нову, і мову її солов'їну (В. Сосюра). 4. Загін (по) волі просувався розпеченим степом (Ю. Яновський). 5. Час, моя пісню, (по) волі буяти, послухать, як вітер заграє понад морем (Леся Українка). 6. Герой користі не шукає (з) роду (Леся Українка). 7. Під ним коник вороненький (на) силу ступає (Т.Шевченко). 8. На виріст, і (на) силу, й на личко у батька вдавсь (Марко Вовчок).

Вправа 3. Перепишіть, розкриваючи дужки. Зробіть порівняння в правописі прислівників та приєднаних словосполучень.

Здіймаю руки (до) гори, підійшли (до) гори; (в) горі проклали тунель, (в) горі чувся звук невидимого літака; (на) силу справився з роботою, у будь-якій справі покладайся і (на)силу, і на розум; збирайте усі речі (до) купи, (до) купи листя підійшов малюк, зносити інструмент (до) купи; заглянути (в)середину, (в) середину пляшки потрапило повітря; стати (на) бік товариша, лягти (на) бік, звернути (на) бік; подивитись (у) бік лісу, повернути (в) бік, іти (у) бік річки.

Вправа 4. Складіть і запишіть речення із поданими прислівниками та співзвучними з ними словами. Поясніть, чим зумовлена відмінність у їх написанні.

Інтерактивні вправи

<https://wordwall.net/resource/89180436>

<https://wordwall.net/resource/28515464>

Тема 5. Правила написання апострофа

Для позначення на письмі твердої вимови приголосних перед буквами я, ю, є, ї вживають апостроф. Він вказує, що буквами я, ю, є позначено два звуки. У словах, де я, ю, є позначають м'якість попереднього приголосного, апостроф не ставлять.

Апостроф перед я, ю, є, ї ставлять:

1. Після губних приголосних (б, п, в, м, ф): б'ю, п'ять, п'є, в'язи, у здоров'ї, м'ясо, рум'яний, тім'я, мерэф'янський, В'ячеслав, Стеф'юк.

Важливо: апостроф не ставлять, коли перед губним звуком є приголосний (крім р), який належить до кореня: *дзвякнути, мавпячий, свято, тьмяний, цвах, але: верб'я, торф'яний, черв'як.*

Коли такий приголосний належить до префікса, то апостроф вживають, як і в словах без префікса: *зв'язок, зв'ялити, підв'язати, розм'якшити.*

2. Після р: бур'ян, міжгір'я, пір'я, матір'ю, кур'єр, на подвір'ї.

3. Важливо: апостроф не ставлять, коли **ря, рю, ре** означають сполучення м'якого **р** із наступними **а, у, е:** *буряк, буряний, крякати, рябий, ряд, крюк, Репін.*

4. Після префіксів та першої частини складних слів, що закінчуються на твердий приголосний: *без'язикий, від'їзд, з'єднаний, з'їхати, з'явитися, об'єм, під'їхати, роз'юшити, роз'яснити; дит'ясла, пан'європейський, пів'яблука,* але з власними назвами / у значенні половини / окремо: *пів Європи* тощо.

5. Важливо: після префіксів із кінцевим приголосним перед наступними **і, е, а, о, у** апостроф не пишемо: *безіменний, загітувати, зекономити, зокрема, зуміти.*

6. Апостроф у словах іншомовного походження та похідних від них вживають перед я, ю, є, ї:

а) *Після приголосних б, п, в, м, ф, г, к, х, ж, ч, ш, р: б'єф, комп'ютер, п'єдестал, інтерв'ю, прем'єр, торф'яний, к'янті, миш'як, кар'єра; П'ємонт, П'яченца, Рив'єра, Ак'яб, Іх'ямас; Барб'є, Б'єрнсон, Б'юкенен, Женев'єва, Ф'єзоле, Монтеск'є, Руж'є, Фур'є.*

7. Апостроф не використовують:

а) *Перед йо:* курйоз, серйозний.

б) Коли я, ю позначають пом'якшення попереднього приголосного перед а, у: *бязь*; бюджет, бюро, пюпітр, мюрид, фюзеляж, кювет, рюкзак, рюш; Барбюс, Бюффон, Вюртемберг, Мюллер, Гюго, Кюв'є, Рюдберг.

Апостроф у прізвищах

Апостроф вживають після губних, задньоязикових і р перед я, ю, є, ї: *Аляб'єв, Ареф'єв, Водоп'янов, В'яльцева, Григор'єв, Захар'їн, Луб'янцев, Лук'янов, Пом'яловський, Прокоф'єв, Рум'янцев, Юр'єв*; перед йо апостроф не пишеться: *Воробйов, Соловійов*.

Важливо: коли я, ю означають сполучення пом'якшеного приголосного з а, у, то апостроф перед ними не пишуть: *Бядуля, Пясецький, Рюмін*.

Апостроф у географічних назвах

Апостроф пишеться в географічних назвах після губних, задньоязикових і р, а також після префіксів, що закінчуються приголосним, перед я, ю, є, ї: *В'язники, Дем'янськ, Прокоп'євськ, П'ятигорськ, Ак'яр, Амудар'я, Гур'єв*; перед йо апостроф не пишеться: *Муравйово*.

Важливо: коли я, ю означають сполучення пом'якшеного приголосного з а, у, то апостроф перед ними не пишуть: *Вязьма, Кяхта, Крюково, Рязань*.

Вправа 1. Перепишіть, замість крапок поставте, де потрібно, апостроф. В..язка, В..язьма, чер..вяк, дзв..якнути, зв..язувати, цв..ях, св..ято, б..юро, хлоп..я, бар..єр, Р..єпін, бур..ян, бур..як, Примор..я, мор..я, кур..єр, сер..йозний, узгір..я, пам..ять, Робесп..єр, моркв..яний, м..ясний.

Вправа 2. Від поданих слів утворіть прикметники.

Морква, олово, торф, дрова, риба, Різдво, дерево, трава, кров, мавпа, камінь

Вправа 3. Розподіліть на два стовпчики слова, що пишуться з апострофом і без нього, обґрунтуйте свій вибір.

З..явитися, повір..я, прислів..я, пов..язаний, дз..юрчати, цв..ях, сер..йозно, кур..йозний, обов..язок, торф..яний, ім...я, возз..єднання, мавп..ячий, від..іменний, лл..ється, рум..яний, жаб..ячий, жираф..ячий, св..ятковий, різдв..яний, реп..ях, тьм..яний.

Вправа 4. Замість рисок поставте, де треба, апостроф, поясніть його вживання. Згрупуйте слова згідно із правилами його вживання. Полум...яніти, Амудар...я, різдв...яний, між...ярусний, присв...ята, безвітр...яний, Лук...яненко, львів...янин, бур...ячиння, Солов...йов, Валер...ян, сер...йозний, повітр...я, міжгір...я, кав...ярня, мавп...ячий,

пор...ядок, довір...я, черв...як, забур...янений, вітр...як, валер...янка, зв...ялити, Св...ятослав, б...язевий, сім...янин, зат...ямити, запам...ятати, Дерев...янка, торф...яний, медв...яний, В...язьма, В...ячеслав, дріб...язковий, взаємозв...язаний, рутв...яний, потьм...яніти, різьб...ярство, зав...язка, підрум...янений, зм...якшити, надв...язати, львів...яни, поголів...я, перед...осінній, роз...ораний, слов...яни, звір...ячий, роз...ятрений, трьох...етапний, трьох...ярусний, об...їжджати, об...ємний, без...ядерний, необ...їжджений, пів...язика, арф...яр, возз...єднання, в...йокнути, дит...ясла, пів...Європи.

Вправа 5. Перепишіть слова, поставте замість крапок, де потрібно, апостроф.

Хлоп...та, св...ято, полум...я, зів...янув, бур...як, пір...я, від...ємник, цв...ях, здоров...я, відв...язати, солом...яний) реп...яхи, солов...ї, дерев...яний, кр...ючок, м...ята, дзв...якнути' в...язання, тьм...яний, р...ябий

Вправа 6. Прочитайте слова, поясніть вживання апострофа. Складіть 10 речень з поданими словами (на вибір).

М'яч, м'який, об'їжджати, сором'язливий, м'ята, з'їзд, п'ять, дев'ять, сім'я, п'ятнадцять, подвір'я, в'яз, мавпячий, повітряний, здоров'я, львів'янин, в'язати, з'їсти, дерев'яний, моряк, довір'я, свято, кам'яний, Лук'ян, любов'ю, морквяний, п'єса, п'єдестал, зоря, міжгір'я, з'явитися, пам'ятний, буряк, священний, харків'янин, верхів'я, рядок, Мар'яна, в'язання, пів'яблука, обов'язок, м'язи, розпорядок, священник, трав'янистий, слов'яни, дит'ясла, з'ясувати, об'єднання.

Вправа 7. Утворіть прикметники за допомогою суфіксів -ян-, -яч-. Поясніть вживання апострофа.

Торф, морква, тьма, різьба, дерево, рута, камінь, мед, дух, мавпа, корова, жаба, риба.

Вправа 8. Спишіть, вставляючи, де треба, пропущений апостроф.

Цв...ях, сурм...яний, духм...яний, розм...якнути, сір...як, дзв...якнути, Аляб...єв, мр...яка, торф...яний, св...ято, вп...ятьох, тьм...яний, сп...янілий, різьб...яр, пів...яблука, пів...огірка, пан...Євро-пейський, комп'ютер, б...юро, Х...юстон, рель...єф, порть...єра, б...язь, Г...юго, Руж...є, к...ювет, ін...єкція.

Вправа 9. Випишіть слова у дві колонки: у ліву – з апострофом, у праву – без нього.

В...єтнам, хутор...янин, об...єм, б...юст, б...є, лл...ється, Ілл...я, об...єкт, р...яно, об...єднання, напам...ять, астрахан...ський, ув...язнений.

Ключ. Підкресліть у кожному слові першу літеру - отримаєте назву твору

Б. Олійника. [13]

Вправа 10. Запишіть слова у дві колонки: 1) у яких вживається апостроф; 2) у яких не вживається апостроф.

Опам..ятатися, бур..як, дев..ять, р..явкати, нев..язкий, електрозвар..ювання, ад..ютант, атель..є, голуб..ятко, духм..яний, об..їзд, вар..яг, Лук..янівка, інформб..юро, об..єкт, кань..йон, верб..я, р..явкнути, арф..яр, авант..юра, дов..янути, шупл..явий, оп..яніти, евол..юція.

Вправа 11. До поданих слів доберіть спільнокореневі слова, що пишуться з апострофом. Поясніть їх правопис.

Дерево, солома, верба, їздити, єднати, ярус, двір, гора.

Вправа 12. Поставте, де треба, апостроф чи м'який знак, поясніть їх уживання.

1. Я не для кулі бережу співоче серце у здоров...ї, я землю, рідну і чужу, не хочу поливати кров...ю (Д. Павличко). 2. Запам...ятав назавжди перший клас, перед очима – далечінь прозора... Вже скіл...ки років злинуло, а вас я вітаю, вчител...ко, так ніби вчора (О. Ющенко). 3. Старий різ...б...яр в роботі не сумує; виріз...блює таріл... - весни кленовий лист, гіл...ля розкрилене на золотавім дубі (М.Нагниборода). 4. Луки рутв...яно зеленіють... (О. Гончар). 5. Залізо б...юю... і гнут... прекрасну мід... в горбатих м...язах руки чоловіка (М. Бажан). 6. Цілюще зіл...ля пощипувало йому потилицю, обдавало густим духм...яними хвилями (М Старицький). 7. І враз летить зв...язквіец... у штаб батал...йону. Прибува довгожданий наказ перед містом зайнят...оборону. 8. Рум...ягнят...ся городи червонобокими помідорами, а сада – духм...яними яблуками (Згазети).

Вправа 13. Запишіть слова, уставте, де треба, апостроф, поясніть орфограми. Поясніть значення виділених слів.

Реп..ях, п..ятдесят, арф..яр, дев..ятсот, роз..ятрити, з..ясовано, духм..яно, серм..яга, хутор..янин, сер..йозний, пор..ядок, зв..язок, без..язикий, тьм..яно, цв..ях, присв..ята, Солов..йов, медв..яний, дзв..якнути, розв..язано, помор..янин, св..ято, харків..янин, під..яр..я, сузір..я, вар..яг, від..їзд, різьб..яр, мавп..яча, при..їзд.

Інтерактивні вправи

<https://wordwall.net/resource/27911711>

Тема 6. Антисуржик

Вправа 1. Прочитайте, проаналізуйте та запам'ятайте слова і фрази, складіть із ними власні речення /із рубрики «Правильно»

НЕПРАВИЛЬНО	ПРАВИЛЬНО
Болільник	Вболівальник <i>На стадіоні зібралися активні вболівальники «Динамо Київ»</i>
Ви праві	Ви маєте рацію; Ваша правда <i>Ви маєте рацію, це справді найкраще рішення для цієї ситуації.</i>
Я рахую/про думку/	Я вважаю <i>Я вважаю, що кожна людина має право на власну думку.</i>
Виключати/включати світло	Вимикати/вмикати світло <i>Вимикайте світло перед виходом з дому.</i>
Від нічого робити	Знічев'я <i>Семен Іванович не спав і не відпочивав по праці, він просто собі лежав знічев'я</i>
Говорити на українській	Говорити по-українськи, по-українському <i>Говорити по-українськи - це не лише ознака патріотизму, а й спосіб збереження нашої культурної спадщини.</i>
Оптом	Гуртом <i>Купівля гуртом часто дозволяє значно заощадити на витратах.</i>
В розницю	уроздріб <i>Продаж уроздріб дозволяє клієнтам купувати товари в необхідній кількості без зайвих витрат.</i>
Дівішнік	Дівич-вечір <i>Напередодні весілля ми організували</i>

	<i>незабутній дівич-вечір для нареченої.</i>
Доля істини	<p>Часточка правди</p> <p><i>У кожному жарті завжди є часточка правди, яка змушує замислитися.</i></p>
З наступаючим Новим роком!	<p>З прийдешнім Новим роком!</p> <p><i>Щиро вітаю вас з прийдешнім Новим роком та бажаю щастя, здоров'я й удачі в усьому!</i></p>
Мішати/у значенні – перешкоджати/комусь	<p>Заважати комусь</p> <p><i>Не варто голосно розмовляти, щоб не заважати комусь працювати чи відпочивати.</i></p>
Проблема заключається у тому, що...	<p>Проблема полягає у тому, що...</p> <p><i>Проблема полягає у тому, що ми не врахували всі можливі варіанти розвитку ситуації.</i></p>
Заклучити договір	<p>Підписати договір, укласти угоду</p> <p><i>Перед тим, як розпочати роботу, нам потрібно підписати договір про співпрацю.</i></p>
Залишити когось у спокої	<p>Дати комусь спокій</p> <p><i>Дай йому спокій, нехай відпочиває після важкого дня.</i></p>
Сфотографувати крупним планом	<p>Сфотографувати великим планом</p> <p><i>Учень хотів сфотографувати метелика великим планом.</i></p>

Увага! Пароніми та омоніми

<p>Адреса – місце проживання чи перебування; напис на конверті. <i>Наприклад: адреса ресторану; мешкати за адресою; надсилати на адресу.</i></p>	<p>Адрес – письмове вітання особі чи організації, переважно з нагоди ювілею. <i>Наприклад: вітальний адрес; адрес від колишніх учнів.</i></p>
<p>Громадський – який стосується суспільства, громади чи окремого колективу; який відбувається у громаді або пов'язаний із суспільно корисною роботою. <i>Наприклад: громадський порядок; громадський транспорт; громадська організація. «Були в них якісь спільні громадські справи на селищі» (Ю. Шовкопляс)</i></p>	<p>Громадянський – який стосується громадянина як члена суспільства. <i>Наприклад: громадянський обов'язок; громадянське право; громадянська війна. «Дрібниша стала й мірка, якою міряють і честь, і цноту, і гідність громадянську» (Леся Українка)</i></p>
<p>Дружний – який відбувається одночасно, злагоджено, спільно. <i>Наприклад: дружна праця, дружний колектив, дружний сміх.</i></p>	<p>Дружній – який ґрунтується на дружбі, прихильності, взаємно доброзичливий. <i>Наприклад: дружній візит, дружня бесіда, дружня підтримка.</i></p>
<p>Закордон – іноземні країни, зарубіжжя. <i>Наприклад: їхздити по закордонах, мріяти про закордон.</i></p>	<p>За кордон – за межі своєї країни. <i>Наприклад: поїхати за кордон; побувати за кордоном, повернутися з-за кордону.</i></p>
<p>Книжковий – пов'язаний із книжкою, із торгівлею або зберіганням книжок. <i>Наприклад: книжковий клуб, книжкова крамниця, книжковий ринок.</i></p>	<p>Книжний – притаманний літературно-писемному стилю. <i>Наприклад: книжна мова, книжний стиль, книжна лексика.</i></p>
<p>Мимохіть – мимоволі, ненароком, підсвідомо.</p>	<p>Мимохідь – по дорозі; (сказати) між іншим; (глянути) краєм ока.</p>
<p>Обумовлювати – обмежувати якоюсь умовою, заздалегідь установлювати, зазначати. <i>Наприклад: обумовлено в угоді; сторони обумовлюють усе заздалегідь.</i></p>	<p>Зумовлювати – бути причиною чогось, спричиняти щось. <i>Наприклад: зумовлювати руйнування гірської породи; зумовлювати наслідки; зумовлювати труднощі.</i></p>
<p>Уява – фантазія, здатність образно створювати або відтворювати щось у думках. <i>Наприклад: багата уява; поетична уява; поставати в уяві; витвори уяви.</i></p>	<p>Уявлення – знання, розуміння чогось. <i>Наприклад: повне, чітке уявлення про щось.</i></p>
<p>Чисельний – який стосується числа, виражений у якій-небудь кількості, кількісний. <i>Наприклад: чисельний аналіз; чисельне зростання населення; чисельна перевага.</i></p>	<p>Численний – який складається з великої кількості когось або чогось, наявний у великій кількості. <i>Наприклад: численна група, численна аудиторія; численні гості.</i></p>

Увага, синоніми!

Одержувати, отримувати – брати те, що дають, надсилають, дарують.

Наприклад: отримувати подарунок, одержувати книжки в бібліотеці; отримувати стипендію, зарплату.

Здобувати – діставати, розшукувати, одержати щось із певними затратами сили, енергії зусиль.

Наприклад: здобувати освіту, знання, науковий ступінь, перемогу, волю.

Правопис окремих слів

На добраніч!

На жаль

Будь ласка

До речі

Надворі (поза приміщенням)

На дворі нашого будинку

Напам'ять (з пам'яті, не дивлячись у текст)

На пам'ять подарувати

Незважаючи на це – при позначенні явищ, всупереч яким відбувається дія (попри щось)

Не зважаючи/не дивлячись на – якщо людина на щось не звертає уваги.

Цікавинки

Фарба – речовина для забарвлення предметів у відповідний колір, для малювання картин: олійна фарба, синя фарба, малювати фарбами.	Барва – природний колір, забарвлення: барви осені, художні барви
Квиток – документ, який засвідчує належність до організації; картка, що дає право проїзду на транспорті; відвідання музею чи театру. Наприклад: партійний, військовий, проїзний, залізничний, вхідний, театральний квиток.	Білет – картка з питаннями для тих, хто складає іспит чи залік, грошовий документ. Наприклад: екзаменаційний, кредитний, лотерейний білет.
Виняток – відхилення від правила, від чогось звичайного. Наприклад: виняток із цього правила.	Виключення – усування, припинення дії. Наприклад: виключення зі списку, з організації, з університету.
Винятковий – надзвичайний, особливий: виняткове значення; виняткова врода.	Виключний – який поширюється тільки на когось або щось, єдиний: виключне право, виключна рецензія, виключна власність.
Вислів – фраза, мовний зворот: влучні вислови.	Вираз – вияв настрою, почуттів на обличчі: вираз розгубленості.
Військовий – який стосується війська, військовослужбовця: військовий аеродром, шпиталь, підготовка,	Воєнний – який стосується війни, пов'язаний із нею: воєнне вторгнення, воєнна провокація, воєнний стан,

спорядження.	воєнний злочин.
Вірний – відданий, який не зраджує: вірний друг, вірний коханий.	Слушний, правильний – відповідний: слухна думка, правильна відповідь.
Внесок – гроші, які хтось сплачує організації чи утсанові, щось цінне, внесене в громадську справу, науку: внесок у культуру; членський внесок, вступний внесок.	Вклад – грошова сума, внесена на збереження до фінансової установи: вклад на поточний рахунок; вклад грошей у банк.
Об'єм – величина чогось у довжину, висоту й ширину, вимірювана в кубічних одиницях: об'єм циліндра, конуса, газу.	Обсяг – розмір, величина, кількість, значення, межі чогось: обсяг будівництва, обсяг знань, обсяг статті.

Вправа 1. Відредагуйте текст.

Під час футбольного матчу болільники футбольного клубу шахтар активно підтримували свою команду і атмосфера на стадіоні була неймовірною.

Однак, під час перерви усі представники фірми Спортлайф обговорювали важливу справу. Мій колега сказав: "Ви праві, нам потрібно заключити договір з новим постачальником". Суть питання заключається у тому, що ми повинні вибрати надійного партнера для довгострокової співпраці. Інший учасник зустрічі запропонував, щоб ми почали говорити на англійській, аби легше було вести переговори з міжнародними компаніями.

Під час обговорення наш знайомий з Міністерства Енергетики зауважив, що нам слід виключати світло в офісі, щоб економити енергію. Хоча в його словах і була доля істини, це питання ми залишили на пізніше, адже зосередилися на більш важливіших аспектах бізнесу. Врешті-решт, ми дійшли до консенсусу і домовились про слідуєчі кроки. Вкінці зустрічі на згадку усі учасники зробили фото крупним планом.

Вправа 2. Відредагуйте текст.

Я рахую, що я є спокійною і раціональною людиною. Однак іноді від нічого робити я починаю перебільшувати ситуацію і в голову лізуть ужасні думки. В такі моменти краще залишити мене у спокої і дати можливість проглянути «Фейсбук» чи «Інстаграм».

У соцмережах я часто замовляю різні товари оптом і в розницю, в залежності від ситуації. Наприклад, на дівішнік я планую купити подарунки оптом для всіх подруг, щоб вийшло дешевше. І, звісно, з огляду на наступаюче свято, хочу придбати дещо для себе.

Проблема заключається лише в тому, що у мене практично не має вільного часу, адже я працюю в академії Наук України.

Вправа 3. Складіть зв'язний текст на одну із зазначених тем,

використавши слова і фрази з дужок.

1. «Роль перекладу в міжнародному бізнесі» (*говорити по-англійськи, часточка правди, Європейський Союз, проблема полягає у тому, що...*).
2. «Мовні та культурні бар'єри в міжнародних перемовинах» (*Організація Об'єднаних Націй, Збройні сили України, заважати, знічев'я, мати рацію*).
3. "Особливості перекладу реклами» (*укласти угоду, гуртом, уроздріб, мати рацію, вболівальники, фото великим планом*).

<https://wordwall.net/resource/73578441>

Тема 7. Лексичні помилки. Частина I

НЕПРАВИЛЬНО	ПРАВИЛЬНО
Згідно інструкції	Згідно з інструкцією
Відповідно з контрактом, у відповідності з контрактом	Відповідно до контракту
У залежності від	Залежно від
Здати іспит	Скласти іспит
Зустрічаються помилки	Трапляються помилки
Іти врозвалку	Йти перевальцем/перехильцем
Качка / на морі	Хитавиця,гойданина, хитанина
Кружка	Кухоль, кухлик, чашка, горнятко, філіжанка
На протязі / про тривалість/	Упродовж/впродовж
Нанести удар	Завдати удару
Натоцак	Натще, натщесерце, на порожній шлунок
Не по силам	Не під силу, не до снаги
Оточуюче середовище	Довкілля, довколишнє/навколишнє середовище
Переписуватися, вести переписку	листуватися
Під відкритим небом	Просто неба
Підводити підсумки	Підбивати підсумки
підходящий	Підхожий, відповідний
Сходова площадка	Сходовий майданчик
По крайній мірі	Принаймні, щонайменше, бодай, хоч би
По складам	По складах
По суботам	Щосуботи
Повільним кроком	Тихою ходою
Попередити хворобу	Запобігти хворобі
Прививати повагу	Прищеплювати повагу
Приємного апетиту!	Смачного!
Признатися в коханні	Освідчитися
Прийняти до уваги	Взяти до уваги
Приймати участь	Брати участь
Міроприємство	захід

Прийняти міри	Вжити заходів
Прийшло в голову	Спало на думку
Принести вибачення	Попросити вибачення
Рибалка/процес ловіння риби/	Риболовля, рибальство, рибацтво
Рокова помилка	Фатальна помилка
Відмінити лекції	Скасувати лекції
слідуючий	Наступний
Співпадіння	Збіг
Так як	Оскільки, тому що
Текучість часу	Плинність часу
Тушити	Тушкувати
У кінці кінців	Зрештою
У розстрочку	На вИплат
Давайте співати!	Співаймо!
Хвилююча мить	Зворушлива мить
Діюче законодавство	Чинне законодавство

Вправа 1. Відредагуйте текст

Настала хвилююча мить – студенти чекали на лекцію, яка мала визначити їхню майбутню кар'єру. Однак через непередбачені обставини адміністрація вирішила відмінити цю лекцію.

- Це що, жарт? – здивовано перепитав Петро. – Це якийсь космічне співпадіння чи все ж таки помилка?

Одні сприйняли це з радістю, інші – з розчаруванням, адже саме сьогодні планували обговорити важливі зміни у діючому законодавстві. Проте, у кінці кінців, усі змирилися з рішенням.

Серед студентів поширювалися чутки, що це була рокова помилка в розкладі, так як викладач помилково переплутав дні.

– Давайте співати! – вигукнув хтось із натовпу, намагаючись підняти настрій.

Тим часом у буфеті вже почали тушити овочі для обіду.

Попри плутанину, всі чекали на слідуючий день із надією, що заняття нарешті відбудуться.

Вправа 2. Відредагуйте текст

Згідно інструкції, учасники мали зібратися на сходовому майданчику для участі в ранковому міроприємстві. Проте, на жаль, зустрічаються помилки навіть у найкращих організаторів – хтось переплутав час.

Учасники, які ще були натошак, повільно рухалися повільним кроком до їдальні. Олексій тримаючи у руках велику кружку чаю раптом зупинився, ніби йому прийшло в голову щось важливе. Він вирішив признатися в коханні своїй сусідці по намету, але зволікав – таке діло було йому не по силам.

Тим часом інструктор пояснював, що відповідно з контрактом усі мають приймати участь у риболовлі. Хтось уже підбирав підходящий гачок, а хтось, як Оксана, намагався переписуватися з друзями.

У залежності від погоди, захід планували провести під відкритим небом, але небо почало затягуватися хмарами, ніби готувалося завдати учасникам удару.

– Можемо перенести! – запропонував хтось. – По крайній мірі, це врятує від зливи.

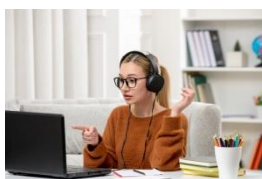
Вожатий відмахнувся: – Головне – дотримуватися програми! Згідно інструкції, вилазка має відбутися.

На березі почалася рибалка, хоч на озері була легка качка. Діти, що читали книжки по складах, уважно слухали вказівки про те, як попередити хворобу в польових умовах.

На протязі кількох годин усі намагалися щось зловити. Потім настав час підводити підсумки. Найкращому рибалці побажали: "Приємного апетиту!" та подарили 5 кілограм свіжої риби. А той, хто нічого не впіймав, мусив принести вибачення за зіпсовану снасть.

Перед відходом інструктор нагадав, що природа – це наше оточуюче середовище, і слід прививати повагу до неї. Усім довелося прийняти міри, щоб прибрати територію.

По суботам тут завжди було весело, і цей день не став винятком. Усі розходилися повільним кроком, мріючи про обід і теплу постіль.

Інтерактивні вправи

<https://wordwall.net/resource/73578441>

<https://wordwall.net/resource/49301524>

Тема 8. Лексичні помилки. Частина II

Неправильно	Правильно
Прикласти зусилля	Докласти зусиль
Примірні вправи	Зразкові вправи
Приймати міри	Вживати заходів
Слідувати прикладу	Наслідувати приклад
Прийшов час	Настав час
Слідувати закону	Дотримуватися закону
По всіх правилах	За всіма правилами
Приймати участь	Брати участь
По мірі сил	У міру сил
Приймати присягу	Складати присягу
По відношенню	Щодо, стосовно
Співпадати	Збігатися

Приймати близько до серця	Брати близько до серця
Прийти до себе	Прийти до пам'яті
Співставляти	Зіставляти, порівнювати

КОРИСНИЙ СЛОВНИЧОК

ВЖИВАЮТЬ	РАДИМО
бажаючий	той, хто (який, котрий) бажає, охочий
біжуча вода	проточна вода
біжучий рядок	рухомий рядок
болезаспокоюючий	болезаспокійливий
ведуча організація	провідна організація
виконуючий обов'язки	виконувач обов'язків
вимираючі види тварин	напіввимерлі види тварин
виступаючий	доповідач, лектор, промовець
відпочиваючий	який відпочиває, відпочивальник
вміщуючий залізо	багатий на залізо, залізовмісний
водоплаваючі птахи	водоплавні птахи
ворогуючі сторони	ворожі сторони
всепроникаючий погляд	проникливий погляд
годуєча мама	мама-годувальниця
головуючий	голова
дезінфікуючий засіб	дезінфекційний засіб

Вправа 1. Відредагуйте текст.

Одного разу Олег вирішив змінити своє життя на краще. Він зрозумів, що прийшов час зайнятися спортом і зміцнити своє власне здоров'я. Щоб досягти успіху, потрібно було прикласти зусилля та регулярно виконувати примірні вправи.

Друзі радили йому слідувати прикладу професійних спортсменів та приймати міри для покращення фізичної форми. Він вирішив діяти по всім правилам дотримуючись режиму харчування і тренувань.

Через деякий час Олег навіть почав приймати участь у спортивних змаганнях. Він працював по мірі сил, не перевантажуючи організм але поступово покращував свої результати.

Його ставлення по відношенню до спорту змінилося – він усвідомив, що фізична активність й дисципліна допомагають в всіх сферах життя. Результати

тренувань почали співпадати з його очікуваннями, і він зрозумів, що рухається у правильному напрямку.

Іноді, стикаючись з труднощами, Олег міг приймати близько до серця свої особисті невдачі. Але після відпочинку та підтримки друзів він швидко приходив до себе і знову брався за роботу.

Він навчився співставляти свої можливості з реальними цілями і поступово добивався успіху. Олег зрозумів, що головне – не зупинятися і завжди рухатися вперед!

Вправа 2. Відредагуйте текст

У одному з міст, на березі річки, де біжуча вода не припиняє свій рух навіть на мить, організували конференцію, присвячену охороні оточуючого середовища. На міроприємстві виступав виступаючий, який розповідав про вимираючі види тварин та важливість збереження біорізноманіття. Він підкреслював, що водоплаваючі птахи, живучі біля води, є показником чистоти оточуючого середовища.

У залі панувала тиша, кожен слухав зосереджено, а його слова мали болезаспокоюючий ефект. У цей момент люди згадували про необхідність зберігати природу для майбутніх поколінь.

Один із учасників, який працював у ведучій організації по охороні тварин, пояснив, що серед ворогуючих сторін у боротьбі за екологічну рівновагу часто виникають суперечності між різними державами. Однак важливо знайти компроміс і діяти разом.

У цей час, в іншому кінці залу, сиділа відпочиваюча мама з маленькою дитиною. Вона помічала, як на обличчях присутніх людей відбиваються різні емоції. Однак у неї був особливий погляд – всепроникаючий погляд материнської любові, який не міг залишити байдужим.

Міроприємство продовжувалося, і всі зібралися для важливої справи: створення спеціального плану для захисту природи. Усі усвідомлювали, що кожен з них виконує свою роль у цьому процесі, і навіть виконуючий обов'язки нещодавно призначений керівник був впевнений, що співпраця принесе плоди.

На фуршеті, серед інших страв, були дезінфікуючі засоби для підтримки гігієни, адже зберігати природу потрібно не тільки в диких умовах, але й у повсякденному житті. Усім було зрозуміло, що навіть маленькі зусилля допомагають зберегти планету для майбутніх поколінь, адже наша діяльність прямо впливає на природу навколо нас.

На прикінці заходу багато хто подякував за інформативну дискусію та пообіцяв прикладати зусилля для збереження природи, щоб наші нащадки могли жити у здоровому світі, в якому є місце для всіх – від годуючої мами до бажаючих побачити красу дикої природи.

Вправа 3. Відредагуйте речення та оберіть правильний паронім:

1. За ці гроші Клементе мріяв придбати _____ наділ, щоб потім у двох закласти свою власну не виличку плантацію какао.

Пароніми: земний, земельний, земляний, землистий.

2. Після того як робітники підготували для магістралі _____ насип, не сподівано сплигло питання доцільності будівництва .

Пароніми: земний, земельний, земляний, землистий.

3. Тут залубенівши від холоду висіли на стінах географічні карти, а на вікнах стояли _____ і небесний глобуси .

Пароніми: земний, земельний, земляний, землистий.

4. У своєму новому вбрані, яке ми йому вибрали разом з старим Місфіцьким він мав дуже _____ вигляд.

Пароніми: ефектний, ефективний, дефектний, дефективний.

5. Мріяти будемо опісля, а зараз необхідно виробити легкий, простий і _____ план добування давніх монет із складу ричових доказів.

Пароніми: ефектний, ефективний, дефектний, дефективний.

6. «Зіпсутий батьками самовпевнений егоїст, _____ бевзь, бабій» — такими приємними епітитами нагороджувала Оксана юнака поза очі...

Пароніми: ефектний, ефективний, дефектний, дефективний.

Вправа 4. Відредагуйте речення та оберіть правильний паронім:

Це (громадський/громадянський) обов'язок кожного мешканця Держави.

Ми часто провідуємо (громадський/громадянський) парк в вихідні.

Студенство поїхало (закордон/за кордон) на навчання.

Напишіть будь-ласка (адресу/адрес) отримувача на конверті.

У нашому районі відкрили новий (громадянський/громадський) Центр Дозвіля.

Наш клас дуже (дружний/дружній) ми разом проводимо багато часу.

Урочистий (адрес/адреса) на честь ювіляра був виголошений Мером міста.

Тема 9. Правопис не- і ні- з різними частинами мови

НЕ пишеться разом

Правила	Приклади
з усіма частинами мови, якщо слово без не не вживається	невгамовний, неволити, негайно, непохитний, невдовзі, нестямитися, незчутися, непритомніти, нехтувати
з іменниками, прикметниками, прислівниками, займенниками, дієприкметниками (без залежного слова), дієсловами, якщо додаванням не утворюється слово з протилежним значенням (яке можна замінити синонімом)	непокоїтися (хвилюватися), неволя (рабство), невисокий (низький), неславити (ганьбити), нездужати (хворіти)
з іменниками, прикметниками, займенниками, прислівниками, якщо вони в сполученні з не означають одне поняття	несподіванка, незбагненний, неабиякий, немов
у складі префікса недо-, який означає дію, стан або якість, що виявляються в процесах, ознаках і предметах у неповній мірі	недоплатити, недописаний, недоліток
з дієприкметником, якщо він є означенням (а не присудком) і не має при собі пояснювальних слів	незакінчений твір, невирішені питання, неспростовані факти

НЕ пишеться окремо

Правила	Приклади
з дієсловами, дієприслівниками, займенниками, числівниками, службовими частинами мови	не на жарт, не по собі, не ти, не п'ятий
з іменниками, прикметниками, прислівниками, дієприкметниками, якщо до слова є протиставлення	не друг, а ворог, не веселий, а сумний, не глибока річка клекоче – шумить зелений ліс
з дієприкметниками, якщо вони мають	не засаджена квітами клумба,

пояснювальні слова	ніким не визнаний автор
з дієсловами, дієприкметниками, прислівниками, дієслівними формами на -но, -то, які є присудком	праця не закінчена, надворі не холодно, не підходячи близько, роботу не виконано
з прикметником, який має при собі займенник як пояснювальне слово, прислівник із часткою ні або слова далеко, зовсім, аж ніяк	ні до чого не здібний, нітрохи не цікава стаття, далеко не досконалий сюжет
з підсилювальними прислівниками, незмінюваними присудковими словами, при словах, що пишуться через дефіс	не дуже, не зовсім, не можна, не треба, не варт, не по-товариськи.

НЕ пишеться через дефіс

Правила	Приклади
якщо вживається як префікс в іменниках – власних назвах	не-Європа

НІ пишеться разом

Правила	Приклади
у заперечних займенниках і прислівниках	ніхто, ніякий, ніде, нікуди, ніяк
якщо слово без ні не вживається	нікчемний, нічліг

НІ пишеться окремо

Правила	Приклади
якщо вживається для заперечення наявності предмета чи ознаки, а також в стійких словосполученнях без дієслова-присудка	ні краплини; ні се ні те; ні на макове зерно; ні так ні сяк
якщо виступає повторювальним сполучником із заперечним єднальним значенням	Не люблять кайданів ні слово, ні ідея (М.Рильський)
із займенниками та прислівниками, від яких відокремлюється прийменником	ні в кого, ні при чому, ні в скількох

Вправа 1. Запишіть *не* разом або окремо зі словами, проведіть взаємоперевірку й поясніть правопис.

Не/нависть, не/боязкий, а хоробрий, не/гаразд, не/мічний, не/жить, не/абиякий, не/благонадійний, не/видимість, не/вперше, не/впізнати, не/дозрілий, не/до/речі, не/ясний, а похмурий, не/любов, не/начебто, не/досягати, не/зайнятий справами, не/до/ладу, не/вимушений, не/абихто, не/мовби, не/з'ясоване досі питання, не/там, не/легко, не/забутий усіма вчинок, не/дорослий, не/дорого, а дешево, не/в'янучий, не/близький, не/зважаючи, не/врожай, не/дбалий, не/завжди, не/захищений від вітру, не/краще, не/істотно, не/пекучий, не/переконливий, не/досягати, не/вблаганний, не/проворний, не/часто, не/надійний.

Вправа 2. Запишіть, знімаючи ризику.

Ледареві й ні/кчемі завжди свято. Голова – як казан, а розуму – ні/ложки. Ледачому й лінуватись ні/коли. Ні/хто ні/озвався, ані/засміявся. Ні/хто майстром враз не/став. З пустого в порожнє переливати ні/чого. Як нема пального, трактор ні/до/чого. Їздив ні/з/чим, а привіз воза. Багато з чим піти – ні/з/чим не/вернутись. Ні/кому сама птаха в руки не/летить. Його робота не/лізе ні/в/які ворота. Красно говорить, та слухати ні/чого. Ні/коли не знаєш, де причаївся заєць. Живий ведмідь своєї шкури ні/за/які гроші не продасть. Не/бери чужого ні/чого й не/боятимешся ні/кого. Де сівач ледащо, там урожай – ні/нащо. Держися в усьому міри, то не/ матимеш ні/в/чому потреби. Якщо грубо, ні/кому не любо. Камінь угору не котиться ні/в/яку пору. В чужім оці бачить зразу, а в своїм – ні/разу.

Вправа 3. Запишіть у дві колонки слова та сполучення слів:

- у першу — ті, що пишуться з *Не* Та *Ні* Окремо;
- у другу — ті, що пишуться разом.

Не/ріж, не/кричи, не/озорий степ, поки що не/легко, не/забаром, Не/добір, не/подбав, нами не/передбачене, не/зовсім, ні/про/що, не/за/Перечне, ні/ким, не/мовбито, не/годен, не/кожен, ні/те ні/се, не/вродзіб, Не/благозвучне, не/досіл, тяжку не/волю, книжка не/прочитана, не/навиворіт, не/п'ять, не/дорід, не/нависть, не/впоперек; не/коротка, а довга; ні/з/чим, ні/чим, ні/коли, не/до вподоби.

Вправа 4. Подані словосполучення в дві колонки; а) з не, що пишеться разом; б) з не, що пишеться окремо.

(Не)великий хвойний ліс; (не)високий, а низький стовп; (не)знаю ще й тепер; (не)дописаний останній розділ; поле (не)засіяне; (не)зарослий чагарниками пагорб; (не)впевнено сказано; два тижні (не)здужав; (не)вгавала хуртовина; розростається (не)впинно; (не)голосний гомін; ти мені (не)ворог; страшна (не)правда; ще (не)скошена трава; зовсім (не)весело тут; (не)добудований шалаш; (не)здужаю підняти це; (не)вдовзі приїде.

Вправа 5. Запишіть у дві колонки словосполучення з дієприкметниками:

ті, що пишуться з не разом; ті, що пишуться з не окремо.
 (Не)вибілене полотняне рядно, ще (не)прочитана книга, дерево (не)полите,
 (не)зачинена скриня, (не)дописана мною стаття, (не)погашена гаряча іскра,
 (не)в'їжджена нова дорога, (не)заіржавілий якір, (не)зламана вітром тополя,
 (не)скошений вчасно ячмінь, (не) з'ясоване важливе питання, (не)очікувана
 гроза, (не)складені дітьми речі, (не)розібраний намет, (не)розтоплений сонцем
 сніг, каша (не) зварена.
Ключ. Якщо ви правильно виконали завдання, із других букв записаних іменників складеться закінчення прислів'я: «Людина неучена ...».

Інтерактивні вправи

<https://wordwall.net/pl/resource/29120484>

<https://learningapps.org/watch?v=poto3p1da20>

<https://wordwall.net/pl/resource/40218004>

Тема 10. Тавтологія і плеоназми як найтипівіші лексичні помилки

Тавтологією називають недоречне повторення слова або кількох спільнокоренових слів у реченні (чи сусідніх реченнях).

Приклади тавтології:

Тавтологія	Правильна форма
зробити роботу	виконати роботу
прорахунки враховано	недоліки враховано
внести внесок	зробити внесок
забезпечити безпеку	гарантувати безпеку
у розповіді розповідається	у розповіді йде мова про
широко поширений	широко розповсюджений
корисне використання	правильне використання
одноголосно проголосувати	проголосувати одностайно
отримати підтримку	заручитися підтримкою
відшкодувати шкоду	відшкодувати збитки

Плеоназми

Плеоназм – це використання в парі двох слів, що мають спільне лексичне значення. Зазвичай такі слова окремо є нормативними, тому їхнє з'єднання утворює лексичну помилку. Ось поширені приклади плеоназмів:

Плеоназм	Правильна форма	Пояснення
перший дебют	дебют	дебют – це і є перший виступ
провідний лейтмотив	лейтмотив	лейтмотив – це й так основний мотив
пам'ятний сувенір	сувенір	сувенір – це і є пам'ятний подарунок
народний фольклор	фольклор	фольклор – це й так народна творчість
прейскурант цін	прейскурант	прейскурант – це і є довідник цін

Вправа 1. Прочитайте речення. Чи трапляються в них порушення лексичної норми? Як слід сказати правильно?

1. Моя сестра постійно притримується діти. 2. У кожного мешканця будинку на дверях був поштовий ящик. 3. З нашого залізничного вокзалу відходять поїзди далекого слідування. 4. Приведи, будь ласка, приклад на вивчене правило.

Вправа 2. Знайдіть і виправте тавтологію чи плеоназми:

1. Він піднявся вгору на вершину гори.
2. Ми обговорили це питання між собою.
3. Вона отримала подарунок у вигляді сюрпризу.
4. У квітковому магазині продавали красиві квіти.
5. Він зайшов усередину кімнати й зачинив двері позаду себе.
6. Він спустився вниз по сходах.
7. Це був мій власний особистий щоденник.
8. Він згадав у своїй пам'яті цю подію.
9. Учень зробив це власноруч своїми руками.
10. Сестра повернулася назад додому після тривалої подорожі.
11. Директор особисто сам перевірів звіт.
12. Ми заздалегідь попередили їх про можливі ризики.
13. Ми зустрілися разом у кафе.
14. У музеї експонували стародавні старовинні артефакти.
15. Вони вийшли на вулицю на свіже повітря.
16. Ми попередньо заздалегідь підготували всі необхідні документи.

17. Виконавчий директор особисто сам вирішив взяти участь у проєкті.
18. Новий сучасний смартфон оснащений сучасними технологіями.

Вправа 3: Замініть повторювані слова

У наведених реченнях знайдіть слова, які повторюються або є зайвими, та замініть їх відповідними синонімами або скоротіть речення.

1. Літній дідусь любив сидіти на лавці в парку та дивитися, як діти грають у дитячі ігри.
2. Це був мій особистий власний щоденник, який я завжди носив із собою.
3. На святі була святкова атмосфера, всі веселилися та раділи.
4. Він висловив свою власну думку щодо цієї ситуації.
5. У книзі міститься корисна інформація, яка буде корисною для студентів.
6. Вона розповіла свою власну історію життя, яка була дуже особистою для неї.
7. У воді плавала риба, яка пливла за течією річки.
8. Це були різноманітні різні варіанти вирішення проблеми.
9. Він отримав несподіваний сюрприз, який його дуже здивував.
10. Новий сучасний телефон має багато нових функцій.

Вправа 4.

Знайди помилку! Неправильно дібрано український відповідник до запозиченого слова:

Плац – площа; сек'юриті – охорона; бібліофіл – книгознавець; блеф – обдурювання; бонна – вихователька; бенкет – свято; гіпербола – перебільшення; меценат – покровитель; рюкзак – наплічник; флексія – корінь; аеродром – летовище; гелікоптер – вертоліт; гуру – наставник; вібрація – коливання; графіті – буква; дефіс – риска; інструкція – вказівка; коаліція – об'єднання; альянс – союз; інвестор – покровитель.

Інтерактивні вправи

<https://wordwall.net/resource/62251654>

<https://wordwall.net/pl/resource/60867696>

<https://wordwall.net/pl/resource/11692827>